

El retrat de Pompeu Fabra ha quedat completat. El novè volum de les *Obres completes* del lingüista, editades per l'Institut d'Estudis Catalans sota la direcció de Jordi Mir i del fa poc desaparegut Joan Solà, recull els nombrosos escrits de Fabra que havien quedat dispersos, i sovint mig ignorats, com discursos, conferències, articles de premsa i reports.

Aquest recull, que arriba a les cinc-cents cinquanta pàgines, de les nou-cents del llibre, conforma el gruix més important del volum, i és el que queda indicat a la primera part de l'extens títol del llibre, *Textos i materials*.

Les altres dues parts del títol són una *Cronologia general*, a càrrec d'Albert Jané i Jordi Mir, i un recull bibliogràfic que dona compte de la *Recepció de l'obra i la figura*, elaborat per Anna Pineda i Cirera.

Encara hi trobarem un quart apartat, que correspon precisament a l'estudi que obre el volum, "Introducció general al pensament (socio)lingüístic de Pompeu Fabra", escrit per Georg Kremnitz i Francesc Vallverdú.

Els textos de Fabra ara recuperats mostren el pensament lingüístic de Fabra però també, i en una proporció important, el seu compromís amb la col·lectivitat, indica Josep Murgades Barceló, en la presentació del conjunt "Textos i materials".

Els escrits d'interès cívic i sociopolític, diu Murgades, són els que més clar entenen donen de la projecció pública de Fabra a mesura que el lingüista, al mateix compàs que l'elaboració de la seva obra, va guanyant prestigi i, de manera indefectible, va també assumint més i més compromisos, sempre per la via institucional, tant pública com privada.

Palestra. En la pública, cal parlar de l'Institut d'Estudis Catalans, evidentment, i també de la republicana Universitat Autònoma de Barcelona. I pel que fa a les institucions privades, hi destaca Palestra.

L'abril del 1930, Pompeu Fabra accepta la presidència de la junta directiva de la nova entitat privada catalanista, destinada a la formació cívica, esportiva, moral i patriòtica dels joves.

No serà pas un títol honorífic, perquè el veurem presidint diversos actes

Fabra, a l'acte de lliurament al president Macià de les signatures a favor de l'Estatut, el 1932.

El civisme de Fabra

El volum 9 de les 'Obres completes' de Fabra, editades per l'Institut d'Estudis Catalans, culmina un projecte transcendent. A més d'escrits de tema lingüístic, el volum rescata textos d'interès cívic i sociolingüístic.

d'inauguració, impartint-hi cursos de llengua i pronunciant-hi conferències o, fins i tot, visitant algun campament muntat per l'entitat.

Si li n'és oferta la presidència i si ell l'accepta, diu Murgades, és per l'associació simbòlica cada cop més

forta que s'estableix entre el lingüista i el català.

La consciència implícita que si sense llengua no hi ha nació, difícilment sense la segona podrà perviure la primera, porta Fabra, considera Murgades, a comprometre's amb Palestra, "en un

Sopar d'homenatge a Carles Riba al Ritz de Barcelona, el 9 d'abril de 1932, amb assistència, entre altres, de Fabra, Estelrich i Sagarra. Visita a València de Fabra, amb Aramon, Coromines i Casacuberta, el 24 de novembre de 1935. Van ser rebuts per Acció Nacionalista Valenciana.

paper que va més enllà del simplement honorífic”.

En el moment de trànsit del règim monàrquic a la República, de subsegüent aprovació de l'Estatut d'Autonomia i d'obtenció del rang de cooficial per a la llengua del país, l'entitat és vista per Fabra, diu Murgades, com a plataforma mobilitzadora a favor de la llengua.

El normalitzador de la llengua catalana ho va proclamar en el parlament de cloenda de l'acte d'inauguració de la delegació de Palestra a l'Hospitalet de Llobregat, celebrat el dia 16 de

novembre del 1930, amb assistència de representacions de Cornellà de Llobregat, Sant Boi de Llobregat i Molins de Rei.

Segons el fragment de la crònica de l'acte apareguda al diari d'Acció Catalana *La Publicitat*, fragment reproduït al volum, Fabra “féu notar l'obligació que tenim tots els catalans d'aprendre i difondre la nostra llengua si volem que sigui considerada com a nacional, que és una de les finalitats de Palestra”.

Però Palestra va ser igualment considerada per Fabra, diu Murgades, com aquella entitat apta, en aquells mo-

ments transcendentals, per a procedir —en primera instància, a través dels sectors més joves de la població— al grau de conscienciació necessari per a assegurar la plena assumpció de la realitat nacional catalana.

Ho va deixar clar Fabra en el missatge a la junta general de Palestra del 21 de març de 1932, també reproduït al volum de la premsa.

El lingüista, després de les salutacions inicials, va manifestar que d'una manera especial voldria que en aquests moments “recordéssiu els nostres germans de València i de Mallorca, units tots ells amb nosaltres pel lligam multiseccular de la nostra llengua”.

Les Terres Catalanes. Uns articles de la Constitució de la República Espanyola, va continuar, són “obstacles legals nous, inexistents fins ara”, que “volen privar el nostre acostament polític, en una eventual federació de totes les Terres Catalanes”.

Però, va advertir, “si hi ha qui vol posar obstacles a la nostra unió política, no hi ha qui ens pugui privar de mantenir una sincera i cordial germanor espiritual entre les terres que fan una sola per llur història, que ho són avui encara per la llengua i que esperem que seguiran essent-ho demà per la voluntat de llurs fills”.

Per això, tot seguit va proposar a la junta general que “vulgui transmetre una fèrvida salutació als nostres germans de València i de Mallorca, testimoniatge d'afirmació de la nostra unitat nacional”.

Les paraules de Fabra van tenir un gran ressò. El discurs, presentat a tall de missatge, va ser reproduït, pel cap baix, pels periòdics *La Humanitat*, *La Publicitat*, *La Nau*, i *Estat Català*, de Barcelona, i *L'Avi Muné*, de Sant Feliu de Guíxols.

La Humanitat va encapçalar-lo per un títol propi, extret del discurs, “Cal fer comprendre el catalanisme com una doctrina, no com una política”. Els editors del volum han optat per designar el missatge amb el títol triat per *La Humanitat*.

Els documents aplegats en el bloc de textos relacionats amb Palestra s'inscriuen, indica Murgades, dins l'ampli espectre de gèneres propis de tot activisme sorgit per iniciativa de la

societat civil: adhesions (al decret pel qual s'introdueix el català a l'escola primària, per exemple); crides (a l'ús generalitzat de la llengua esdevinguda cooficial o a la defensa del text estatutari tal com ha estat aprovat pel poble); manifestacions (bé de solidaritat per raons simplement humanitàries, bé de protesta per una punició tinguda per injusta i arbitrària).

D'altra banda, però, adverteix Murgades, hi ha d'altres textos destinats al desenvolupament d'un remarcable corpus teòric concernent a la indiestrabilitat de nació i de llengua, "essent-ne sens dubte el moll nuclear el discurs llegit amb motiu de la inauguració de Palestra".

El capítol dedicat a Palestra és el segon del bloc, "Textos d'interès cívic i sociopolític". Els dos capítols restants apleguen escrits relacionats amb l'Institut d'Estudis Catalans i la Universitat Autònoma.

Del país i per al país. Tots els escrits d'aquest bloc demostren, diu Murgades, que amb independència de la dedicació professional com a lingüista i com a gramàtic, Pompeu Fabra és, al llarg de tot el seu moment històric, un home del país i per al país.

El bloc "Textos d'interès cívic i sociopolític" es presenta al mig de dos grans blocs més, "Textos d'interès, lingüístic i professional" –el primer– i "Textos d'interès crític i biogràfic" –el tercer i darrer.

El primer està constituït per materials que conformen la reflexió teòrica desenvolupada per Fabra en paral·lel al procés de codificació –ortogràfica, gramatical i lexicogràfica– de la llengua: des de la campanya lingüística de *L'Avenç* fins als resultats del seu activisme com a conferenciant.

I el tercer, per materials de procedència i d'intencionalitat més heterogènies, respectivament compresos en el gènere de les semblances, el de les entrevistes, el dels manifestos, el de les crítiques circumstancials i el de les paraules i les opinions més o menys volanderes.

Josep Murgades, amb un equip de col·laboradors, ha dut a terme una recerca d'hemeroteca pràcticament exhaustiva que ha permès de localitzar els escrits dispersos de Fabra, la major

El volum 9 permet admirar la visió política i social que Pompeu Fabra tenia de la llengua

part dels quals no havien estat recuperats fins ara.

El conjunt que n'ha resultat s'acompanya de notes i referències que contextualitzen cada text i, diu la "Nota dels directors", "ens acosten al carisma cívic de Fabra i demostren la dimensió sociolingüística de la seva obra, com es fa palès en la profunda anàlisi de Georg Kremnitz i Francesc Vallverdú que precedeix el recull".

Al llarg d'aquest treball els dos autors apunten les principals virtuts de l'obra fabriana en el binomi llengua/societat i recullen les principals opinions dels estudiosos que hi han posat èmfasi.

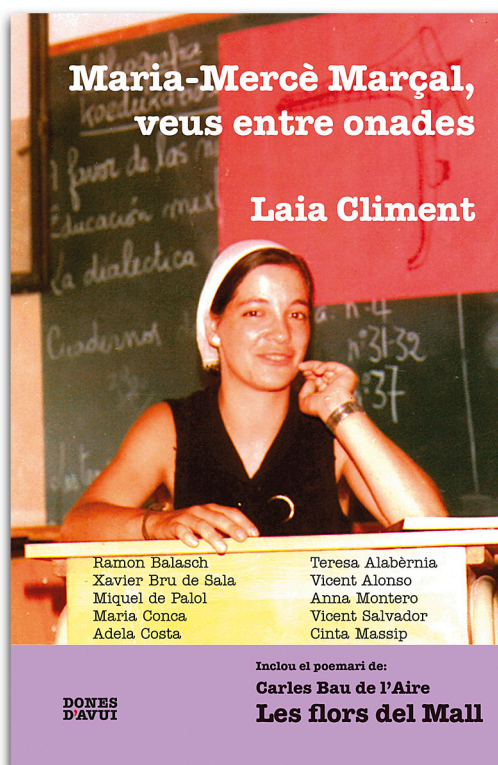
Perquè, recorden Kremnitz i Vallverdú, tal com indicà Joan Solà, "si la tasca lexicogràfica i gramatical de Fabra va ser providencial i tècnica-ment admirable, avui potser encara ens admira més la visió política i social que Fabra tenia de la llengua, en uns moments que aquesta manera de veure tot just començava a interessar en ambients internacionals".

Per a Kremnitz i Vallverdú, aquestes paraules són el millor colofó del seu text, perquè Solà va impulsar, a més de planificar i dirigir, "aquesta formidable empresa que són les presents *Obres completes* de Fabra", que malauradament no haurà vist enllestida, "però en la qual va abocar tot el seu entusiasme".

El volum culmina el transcendental projecte. El pròxim volum 10 tancarà la sèrie i tindrà un caràcter instrumental, no es preveu que presenti nous textos fabrians, hi diu Isidor Marí, president de la Secció Filològica del IEC.

Lluís Bonada

15 ANIVERSARI DE LA MORT DE MARIA-MERCÈ MARÇAL

Edicions Tres i Quatre / València

PROPERAMENT A LA TEVA LLIBRERIA

Pots seguir-nos a Facebook i Twitter

Visita la nostra botiga virtual en www.tresiquatre.com